

Serie: Klauwaandoeningen

Eind 2013 loopt het driejarige project 'Grip op Klauwen' ten einde. Daarop vooruitlopend belicht Veeteelt in vijf maanden tijd de vijf belangrijkste klauwaandoeningen. En wat is er binnen het project gedaan om verbetering te realiseren?

Deel 1: **Stinkpoot**Deel 2: **Zoolbloeding**Deel 3: **Zoolzweer**Deel 4: **Mortellaro**Deel 5: **Wittelijndefect**

Binnen de klauwaandoeningen wordt vaak onderscheid gemaakt tussen primaire aandoeningen en vervolgaandoeningen, de zogenoemde secundaire klauwaandoeningen. Tot de primaire aandoeningen behoort ook mortellaro, net zoals stinkpoot, zoolbloeding en tussenklauwontsteking.

Toch is mortellaro min of meer een vreemde eend in de bijt op het gebied van klauwaandoeningen. Mortellaro bevindt zich namelijk niet op of in het hoorn van de koe. 'Het is een huidziekte aan de ondervoet, veroorzaakt door bacteriën en daarmee dus een infectieuze aandoening', vertelt Bas Toxopeus. De rundveedierenarts bij samenwerkende dierenartsenpraktijk De Oosthof is een van de specialisten die betrokken is bij de Ach-

Bas Toxopeus: 'Er is geen enkele aanwijzing dat mortellaro bij weidegang minder voorkomt'

Mortellaro vraagt discipline

Over geen van de klauwaandoeningen is nog zoveel onbekend als over mortellaro. Toch zijn er genoeg mogelijkheden om de pijnlijke aandoening te bestrijden. 'Dikwijls wordt mortellaro bij de droge koeien of het jongvee in stand gehouden.'

tekst **Florus Pellikaan**

terhoekse groep veehouders die meedraaien in het project Grip op Klauwen.

De vraag welke bacteriën mortellaro veroorzaken, blijkt niet eenvoudig te zijn. 'Er zijn al veel onderzoekers die zich daarover hebben gebogen. Uit puncties blijkt dat er in ieder geval vier soorten bacteriën aangetoond worden in en rond mortellaroplekken, maar er zijn er vrijwel zeker nog meer', stelt Toxopeus. 'Momenteel heerst de gedachte dat de bacteriestam van de treponema's een belangrijke rol speelt.'

Henk Woolderink, technisch specialist melkvee bij ForFarmers Hendrix, vult aan: 'Mortellaro is niet zoals mastitis waarbij je gemakkelijk kunt aantonen wat de veroorzaker is. Misschien hebben meerdere bacteriën elkaar wel nodig.'

Volgens onderzoek in 2004 van de Gezondheidsdienst voor Dieren, Wageningen Universiteit en het toenmalige NRS blijkt ruim 21 procent van de Nederlandse melkkoeien in meer of mindere mate mortellaro te hebben. Het optreden van mortellaro is in ieder geval sterk bedrijfsafhankelijk. 'Er zijn bedrijven waar je het gehele koppel een score 2 of 3 voor matige of ernstige mortellaro geeft. Maar ik heb ook ooit een koppel gehad waarbij geen enkele koe last had van mortellaro', vertelt Wilfried Klein Severt, klauwverzorger bij AB Oost.

Wat betreft het ziektebeeld kent mortellaro vier stadia, aldus Toxopeus. 'Het eerste stadium is het acute stadium met een kleine, maar fel rode mortellaroplek. Zonder behandeling evolueert dat

Halvering mortellaro bij Niek en Bram Groot Wassink door protocollen

Niek en Bram Groot Wassink

Verzamelen van kennis en managen blijft een kwestie van finetunen. Daarom reageerden de broers Niek en Bram Groot Wassink uit Rekken positief op de vraag om als praktijkbedrijf mee te draaien in

het project Grip op Klauwen. Na de nulmeting kwam er al snel een praktijkdoel. 'Mortellaro sluimerde al langere tijd in het koppel en dat bleek ook in de meting. Niet dat er veel koeien heftige mortellaro hadden, maar er waren wel dieren met milde mortellaro', omschrijft Bram Groot Wassink de situatie.

Niek vult aan: 'Het project heeft bijgedragen aan deze bewustwording, waarna we maatregelen hebben genomen. We hebben het voetbad verlengd en verdiept en plaatsen het niet meer om de drie weken, maar iedere zaterdag.'

Ook houden de broers, die 140 koeien melken, de roosters nu nog beter schoon

en dan met name ook achter de boxrand. 'Eigenlijk zijn we gewoon meer protocolair gaan werken', stelt Niek Groot Wassink vast. 'Het waren wel vooral de Classic- en de Maxwelldochters die mortellaro hadden, maar dan nog is er een oorzaak en die hebben we aangepakt.'

De maatregelen hebben ervoor gezorgd dat het aantal mortellarogevallen meer dan gehalveerd is. 'De scores 3 van ernstige mortellaro zijn afgezwakt naar scores 1 en 2', vertelt Bram Groot Wassink. 'En van een redelijk aantal koeien met een lichte mortellarobesmetting zijn we naar een grote groep koeien zonder mortellaro gegaan.'

Slotsymposium op 19 december

Het project Grip op Klauwen houdt op donderdag 19 december het slotsymposium in Bunschoten. Van veehouders tot klauwverzorgers, alle betrokkenen bij het project delen hun ervaringen met een gezamenlijke aanpak. Ook de verbeteringen in klauwgezondheid die gedurende het project zijn geboekt, worden gepresenteerd. Afgevaardigden van het ministerie, van KNMvD, LTO en de Dierenbescherming gaan daarna met elkaar in discussie. Aanmelden voor het symposium via chris.vermeer@zlto.nl.

➤ Zie ook: www.gripopklauwen.nl

behandelen', zegt Klein Severt. Toxopeus vult hem aan: 'Over voetbaden is al veel gezegd, maar het blijft een heel belangrijk hulpmiddel om de infectiedruk te verlagen.' De deskundigen schetsen een aantal randvoorwaarden waaraan voetbaden moeten voldoen, zoals een minimale lengte van drie meter en een vloeistofhoogte van 15 centimeter. Na 200 koepassages moet een voetbad ververst of schoongemaakt én opgeruimd worden. De geadviseerde frequentie van voetbaden verschilt per bedrijf. 'Juist op deze punten hebben we binnen het project adviezen gegeven en ook echt vooruitgang geboekt', vertelt Saskia Scheer. 'Het klinkt misschien eenvoudig, maar het heeft resultaat.'

Consequent en herhalen

Mortellaro is niet gemakkelijk uit te roeien, maar het is volgens de deskundigen wel te onderdrukken door consequent te zijn met voetbaden en individuele behandelingen. De noodzakelijke individuele behandeling van koeien met mortellaro bestaat uit het droogmaken van de klauw, het aanbrengen van een hoefgel of spray, de plek verbinden, na drie dagen het verband eraf halen en de behandeling herhalen.

'Door probleemkoeien consequent te controleren en te behandelen is mortellaro bij 90 procent van de koeien beheersbaar', verzekert Toxopeus. 'Pak je dit in een bepaalde periode koppelpreed fanatiek op, dan is het later ook goed onder de knie te houden en kost het minder tijd. Hierbij is de keuze van het geneesmiddel veel minder belangrijk dan het consequent uitvoeren. Mortellaro draait namelijk vooral om discipline.' |

Voetbaden én individuele behandelingen in de strijd tegen mortellaro

naar stadium 4 als grote witte en chronische mortellaroplek die niet of nauwelijks meer te genezen is.'

De drie specialisten zijn het erover eens dat mortellaro vanwege de pijn die het kan veroorzaken alle aandacht verdient. 'In een ernstige vorm is de plek felrood en ziet die eruit als een aardbei. Dit is voor de koe extreem pijnlijk, waardoor ze ook kreupel zal lopen', vertelt Klein Severt. 'Daarnaast zorgt mortellaro ook voor extra hoorn groei met andere klauwaandoeningen als gevolg.'

Rol weerstand lastig te duiden

Gevraagd naar de oorzaken van mortellaro blijkt dat de onduidelijkheden over de ziekteverwekker preventie lastig maken. Duidelijk is volgens Saskia Scheer, namens Projecten LTO Noord projectleider van de Achterhoekse groep, wel dat infectiedruk de belangrijkste oorzaak van mortellaro is. 'De infectiedruk wordt enerzijds bepaald door het aantal koeien dat mortellaro heeft en anderzijds door de hygiëne van de vloer.'

Het brengt Bas Toxopeus bij een kritische succesfactor voor bestrijding van mortellaro. 'Dikwijls worden de roosters bij de melkkoeien wel netjes bijgehouden en worden er frequent voetbaden geplaatst. Maar te vaak gebeurt dit bij de

droge koeien en het jongvee niet, waardoor een besmettingspool van mortellaro in leven wordt gehouden.'

Een tweede oorzaak van mortellaro is verminderde weerstand. 'Mortellaro is infectieus, dus speelt weerstand altijd een rol. Maar dat is ook direct de enige zekerheid', stelt Toxopeus. 'In een proef in Denemarken is geprobeerd kruisbesmetting met mortellaro van besmette naar gezonde dieren te laten plaatsvinden, maar het lukte niet.' Woolderink vult aan: 'Net zo onverklaarbaar is dat sommige koeien altijd mortellaro aan de ene poot hebben en niet aan de andere poot. We weten gewoon nog niet alles over mortellaro.'

Ventilatie en staklimaat, die bij stinkpoot wel een belangrijke rol in de preventie spelen, doen dat bij mortellaro in ieder geval veel minder. 'Er is ook geen enkele aanwijzing dat mortellaro bij weidegang minder voorkomt', stelt Toxopeus. 'Ook in de weideperiode moet dus behandeling plaatsvinden.'

Preventie en behandeling kruisen elkaar bij het bestrijden van mortellarogevallen, omdat bestrijding ook de besmettingsdruk verlaagt. 'Het behandelen van mortellaro kan op twee manieren. Enerzijds door ontsmetting via een voetbad en anderzijds door koeien individueel te